

Miljöbokslut 2025

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

MILJÖBOKSLUT 2025	1
1 INLEDNING OCH SAMMANFATTNING.....	4
2 REGION JÄMTLAND HÄRJEDALENS MILJÖPOLICY	5
3 NY MILJÖPLAN 2026–2030.....	6
4 ALLMÄNT OM MILJÖARBETET UNDER ÅRET	8
4.1 Lagefterlevnad	8
4.2 Genomförda utbildningar.....	8
4.3 Extern miljörevision 2025	8
4.4 Ledningens genomgång	9
4.5 Aktiviteter för att minska klimat- och miljöpåverkan.....	10
5 RESULTATREDOVISNING.....	11
5.1 Nyckeltal och målsättning	11
5.2 Uppföljning av målutfall och miljöpåverkan.....	11
6 LÅG KLIMATPÅVERKAN.....	12
6.1 Förändring i beräkning och rapportering av klimatpåverkan.....	12
6.2 Regiongemensamt klimatberäkningsverktyg	13
6.3 Energi.....	15
6.3.1 Mål och utfall energianvändning	15
6.4 Resor och interna transporter	17
6.4.1 Mål och utfall resor och interna transporter.....	18
6.5 Kollektivtrafiken	20
6.5.1 Utfall kollektivtrafik.....	20
6.6 Köldmedia.....	21

6.6.1	Utfall köldmedia	22
6.7	Medicinska gaser	22
6.7.1	Utfall medicinska gaser	22
6.8	Effektiv resursanvändning	23
6.9	Användning av material och produkter	24
6.9.1	Arbetsätt och styrning 2025 – Hållbar styrning av inköp och användning (tidigare kallat FBTÅS)	24
6.10	Avfall	24
6.10.1	Mål och utfall avfall	25
6.11	Vattenanvändning	28
7	HÄLSOSAM OCH GIFTFRI MILJÖ	29
7.1	Kemikalieanvändning	29
7.2	Läkemedel	29
7.3	Livsmedel	30
7.3.1	Mål och utfall livsmedel	31
7.4	Biologisk mångfald	32
7.5	Avloppsvatten	32
7.5.1	Analys avloppsvatten	32
8	INKÖP OCH UPPHANDLING	32
9	HÅLLBARHETSARBETE INOM REGIONAL UTVECKLING	33
10	BETYDANDE MILJÖASPEKTER	34
11	MILJÖARBETE KOMMANDE ÅR/2026	35

1 Inledning och sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen är en stor organisation som ansvarar för insatser inom hälso- och sjukvård, tandvård, utbildning, forskning, kultur, regional utveckling och kollektivtrafik. Verksamheterna är av stor betydelse för den enskilde medborgaren och utvecklingen av Jämtlands län. Eftersom regionens verksamheter har en relativt stor miljöpåverkan har regionen systematiserat miljöarbetet i ett miljöledningssystem sedan 2004. Från 2011 är miljöledningssystemet integrerat i regionens generella ledningssystem. Miljöledningssystemet är uppbyggt utifrån den internationella standarden ISO 14 001. Ledningssystemet gäller för alla verksamheter i Region Jämtland Härjedalen. Certifieringen gäller hälso- och sjukvård inklusive specialistsjukvård och primärvård, folk- tandvård, läns-kulturen, utbildning och utveckling, folkhögskolor, diagnostik, teknik och service, regional utveckling samt regionstaben. De verksamheter som inte omfattas av certifieringen är stiftelser och bolag som helt eller delvis ägs av Region Jämtland Härjedalen, samt politiska beredningar, revisorer, regionstyrelse, hälso- och sjukvårdsnämnd, regional utvecklingsnämnd och regionfullmäktige.

Den externa miljörevisionen som genomfördes under 2025 resulterade i fem avvikelser och ett antal observationer samt förbättringsförslag. Miljöledningssystemet ställer krav på organisationen att utifrån miljöpolicy och regionens betydande miljöaspekter sätta upp miljömål och arbeta systematiskt med miljöfrågorna. Föreliggande rapport redovisar hur regionens verksamheter klarat av att uppnå de satta miljömålen, verksamheternas påverkan på miljön, exempel på miljöförbättrande aktiviteter och behov av fortsatt arbete för att minska miljöpåverkan.

Region Jämtland Härjedalens verksamheter påverkar miljön på många sätt. I detta miljöbokslut redovisas regionens målutfall och miljöarbete under tre huvudrubriker; Låg klimatpåverkan, Effektiv resursanvändning samt Hälsosam och giftfri miljö. Inom det regionala utvecklingsarbetet görs också mycket inom miljöområdet vilket beskrivs i ett eget kapitel. Regionens miljöarbete löper kontinuerligt och under året har fem miljömål följts. Mål som uppnås är minskad avfallsmängd. Mål som är nära att nås är andel ekologiska livsmedel och en hög återvinningsgrad av avfall. Däremot uppnås inte mål för tjänsteresor och interna transporter samt energianvändning.

Sedan ett 15-tal år publicerar SKR i samarbete med regionernas miljö- och hållbarhetschefer en årlig rapport för att synliggöra miljöarbetet och möjliggöra benchmarking mellan regionerna. Sex miljönyckeltal har följts över tid, och en sammanställning görs över regionernas beräknade klimatpåverkan inom olika verksamhetsområden. Regionernas miljöarbete sammanställs av SKR i rapporten Öppna jämförelser. Inrapporterad statistik som hör till Öppna jämförelser finns i verktyget Jämföraren i databasen Kolada. <https://skr.se/miljoklimatochenergi/jamforelserregioners-miljoarbete.7802.html>

Vid frågor om Region Jämtland Härjedalens interna miljöarbete och detta bokslut – kontakta miljöstrateg Siri Samuelsson, siri.samuelsson@regionjh.se.

2 Region Jämtland Härjedalens miljöpolicy

I Region Jämtland Härjedalens miljöpolicy fastställs att de egna verksamheterna ska sträva efter att välja tekniska, ekonomiska och hälsofrämjande lösningar med största möjliga miljöhänsyn för att nå en långsiktigt hållbar utveckling såväl ur ekologiskt, socialt som ekonomiskt perspektiv. Regionens verksamheter ska också arbeta aktivt för att främja en hållbar utveckling i det regionala utvecklingsarbetet och leva upp till de miljökrav som ställs i gällande lagstiftning och till nationella och regionala miljö- och klimatmål och krav som regionen berörs av.

I miljöarbetet ska ett jämställdhets-, jämlikhets- och barnperspektiv tillämpas. Miljöarbetet i Region Jämtland Härjedalen ska vara ett föredöme både i Sverige och internationellt.

Region Jämtland Härjedalen ska därför arbeta enligt följande;

- minska både indirekt och direkt negativ miljöpåverkan
- upprätta miljö- och klimatmål för verksamheten för att uppnå ständiga förbättringar
- aktivt arbeta för minskad klimatpåverkan samt skapa beredskap för klimatförändringens effekter
- minimera negativ påverkan på miljö och hälsa från kemikalier och läkemedel
- upphandla och köpa in varor och tjänster som medför minsta möjliga miljöbelastning och utvärdera deras miljö-, klimat- och hälsoeffekter
- upprätthålla tydliga ansvars- och beslutsfunktioner i miljöfrågor
- följa upp miljöarbetet med relevanta indikatorer och nyckeltal och analysera resultatet för att styra mot förbättringar
- höja medarbetarnas kompetens och öka delaktigheten i miljöarbetet
- aktivt arbeta för en hållbar utveckling i det regionala utvecklingsarbetet som bidrar till att de nationella och regionalt prioriterade miljömålen kan nås
- ställa krav på att entreprenörer och leverantörer följer regionens miljöpolicy i tillämpliga delar
- arbeta aktivt för att öka insikten om sambandet mellan miljö, hälsa, jämställdhet och jämlikhet
- samverka med andra aktörer i frågor om miljö och hälsa och stödja externa projekt inom området.

Foto: Göran Stenlund

3 Ny miljöplan 2026–2030

I april 2025 antog regionfullmäktige i Region Jämtland Härjedalen en ny Miljöplan för perioden 2026–2030. Dokumentet är formulerat som ett övergripande styrdokument för det interna miljöarbetet och definierar både långsiktiga målområden och kortsiktiga nyckeltal som organisationen ska styra mot under planperioden. Miljöplanen syftar till att säkerställa att verksamheten integrerar miljö- och klimatperspektiv i styrkedjan, från budget och verksamhetsplanering till uppföljning och kontinuerlig förbättring.

Miljöplanen tar sin utgångspunkt i regionens miljöpolicy och identifierar regionens roll som betydande aktör genom sin omfattande verksamhet inom hälso- och sjukvård, kollektivtrafik och regional utveckling. Den förklarar att Region Jämtland Härjedalen har ett ansvar att bidra till en miljömässigt hållbar utveckling genom att verka inom de planitära gränserna och skapa förutsättningar för både nutida och kommande generationer att leva ett gott liv i en giftfri miljö, med klimat och natur i balans, frisk luft och rent vatten.

Den strategiska inriktningen innebär att miljöarbetet ges en tydlig struktur inom regionens ordinarie styr- och uppföljningsprocesser, med fokus på att omsätta politiskt fastställda mål till

konkreta aktiviteter och mätbara nyckeltal i verksamheten. Miljöplanen är organiserad kring tre övergripande målområden med tydliga kortsiktiga nyckeltal som ska mätas och följas upp under planperioden:

1. Låg klimatpåverkan

Ambitionen är att kraftigt minska utsläpp och klimatbelastning från regionens egna verksamheter. Det omfattar bland annat minskade klimatutsläpp från tjänsteresor, transporter och arbetspendling, ökad andel fossilbränslefria fordon samt åtgärder för klimatsmart livsmedelsförsörjning.

2. Effektiv resursanvändning

Fokus ligger här på resurs- och energieffektivisering i regionens fastigheter och transporter, ökad cirkuläret genom minskad användning av förbrukningsartiklar, förbättrad återvinning och minskat matsvinn.

3. Hälsosam och giftfri miljö

Målen inom detta område omfattar bland annat en hög andel ekologiska och närproducerade livsmedel, minskad förskrivning av läkemedlet diklofenak som har en betydande miljöpåverkan, särskilt på vattenlevande organismer, samt genomföra gemensamma initiativ tillsammans med externa aktörer för att minska miljöpåverkan från läkemedel.

Genom denna strukturerade målinriktning skapas tydliga fokusområden som organisationens verksamheter ska adressera. De kortsiktiga nyckeltalen fungerar som mätbara indikatorer för att följa upp framsteg inför 2030. Det innebär att de kommande årens miljöbokslut kommer inkludera fler nyckeltal, årets och föregående års miljöbokslut.

Miljöplanen är utformad för att vara ett integrerat styrdokument som knyter samman politiska beslut med operativ verksamhet. Den innehåller en processtruktur för planering, genomförande, uppföljning, utvärdering och förbättring av miljöarbetet och är knuten till regionens budgetcykler och verksamhetsplaner.

Det är beslutat att regionstyrelsen ska följa upp nyckeltalen regelbundet och att en översyn av planen ska göras året innan planperiodens slut. Dessutom ska det årliga miljöbokslutet fungera som en central rapporteringspunkt för att analysera måluppfyllelse och identifiera förbättringsområden.

4 Allmänt om miljöarbetet under året

4.1 Lagefterlevnad

Regionens verksamheter styrs av en mängd olika lagar och andra krav inom miljöområdet som också finns sammanställda i en lagförteckning. Varje år följs lagefterlevnaden upp genom att enhetscheferna besvarar frågor, kontrollmoment, som baseras på de lagkrav som verksamheterna berörs av och resultatet redovisas vid ledningens genomgång.

Svarsfrekvensen för kontrollmomenten är relativt hög, trots att den är lägre än föregående år.

Från ledningens genomgång maj 2025:

Enheter som svarat på kontrollmomenten	RJH		HS		RU		RS	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
2025	103/130	79 %	93/113	82 %	3/5	60 %	7/12	58 %
2024	114/131	87%	99/113	88%	7/7	100%	8/11	73%
2023	58/133	44%	53/115	46%	1/7	14%	4/11	36%

Ett ytterligare sätt att följa upp lagefterlevnaden är genom våra egna internrevisioner där miljöfrågor granskas som en del i de integrerade revisionerna.

4.2 Genomförda utbildningar

Regionen arbetar för ökad medvetenhet i miljöfrågor hos alla medarbetare. Prioriterade aktiviteter är bland annat digital introduktion för nyanställda där regionens miljöarbete presenteras övergripande och att vid arbetsplatsträffar använda dagordningens miljöpunkt till att t.ex. visa och diskutera regionens informationsfilmer om miljö eller diskutera verksamhetens miljöaspekter och miljöpåverkan. Miljö ingår som en punkt i introduktionsprogrammet för nya chefer. Regionen har miljöombud på enhetsnivå. Vartannat år erbjuds en grundutbildning för nya miljöombud och varje år ges en fortbildning utifrån ett tema.

Under slutet av 2025 planerades det för båda utbildningarna men dessa kunde inte genomföras på grund av resursbrist. I stället tillhandahölls digitalt utbildningsmaterial och utbildningarna planeras genomföras som vanligt under 2026.

4.3 Extern miljörevision 2025

Den externa miljörevisionen resulterade i fem avvikelser och ett antal observationer samt förbättringsförslag. De avvikelser som observerades var följande:

1. Omärkta behållare samt behållare med fel märkning och farosymbol noterades vid flera tillfällen.
2. Avsaknad av skyddsdatablad till kemikalier vid stickprov.

3. Värderingen av miljöaspekter är daterad och behöver uppdateras.
4. Det interna revisionsprogrammet täcker inte hela miljöledningssystemet och inte heller kraven för ISO 14 001.
5. Utvärdering av lagefterlevnad har inte utförts på flera avdelningar.

Avvikelserna har besvarats med orsaksanalys och förslag på åtgärder, vilket har granskats och godkänts av revisionsföretaget. Arbete pågår nu med åtgärderna.

Observationer är något skarpare än förbättringsförslag och kommer följas upp och kan leda till avvikelse i kommande revision om inget åtgärdsarbete har gjorts. De observationer som noterades i den externa miljörevisionen var följande:

1. Avsaknad av rutin för inrapportering och hantering av förbättringsförslag.
2. Miljöintroduktion har inte genomförts på alla reviderade avdelningar.
3. Brandskydd ej uppdaterad.
4. Ledningens beslut kan få konsekvenser för miljöledningssystemet, vilket i sin tur kan leda till avvikelser.
5. Ny textilåtervinningsprocess är under implementering och kommer följas upp vid nästa revision.

I revisionen noterades även två förbättringsförslag som kan underlätta det fortsatta miljöarbetet. Det handlade dels om att förenkla rutinen för värdering av miljöaspekter, dels att miljö saknades som punkt på agendan vid APT på vissa avdelningar.

4.4 Ledningens genomgång

Uppföljning av miljöarbetet sker två gånger per år i Ledningens genomgång. I genomgångar under 2025 redovisas måluppfyllnad, lagefterlevnad, avvikelser och uppföljning av tidigare beslut. I genomgången presenteras även förslag till behov av beslut för fortsatt arbete.

Beslut tagna i ledningens genomgång under året:

- Titta på förutsättningarna att lägga till biobränsle vid bokning av flygresor.
- Miljöstrateg får i uppdrag att utreda förutsättningarna för upphandling av fossilfritt flygbränsle.
- Gällande frågan om systematiskt brandskyddsområde får stabschef och digitaliseringschef i uppdrag att ta fram förslag på hur ansvaret för systematiskt brandskyddsområde ska organiseras.

Presentation och protokoll från Regionledning maj 2025:
<https://insidan.regionjh.se/rest-api/centuri/document/86998>.
Regionledning 2025-05-26

Presentation och protokoll från Regionledning december 2025:
<https://insidan.regionjh.se/rest-api/centuri/document/89968>.
Regionledning 2025-12-15
Extrainsatt möte för förslag till beslut: Regionledning 2026-01-19

4.5 Aktiviteter för att minska klimat- och miljöpåverkan

Regionstyrelsen och nämnderna har i uppdrag att minska klimat- och miljöpåverkan. Uppdraget omsätts i aktiviteter i enheternas verksamhetsplanering. Alla verksamheter har därmed en viktig roll i regionens ständiga förbättringsarbete inom miljöområdet.

Exempel på aktiviteter som genomförts av verksamheterna under 2025

- Skapa förutsättningar för medarbetare att kunna delta digitalt vid möten och utbildningar.
- Erbjuder möjlighet till deltagande på distans vid egna mötesarrangemang.
- Öka digitala möten och patientkontakter.
- Fortsatt arbete med övergång till fossilfria fordon.
- Delvis elektrifiering av busstrafiken i Åre och övrig busstrafik bedrivs med fossilfria drivmedel.
- Minska klimatpåverkan genom att välja resor med minsta möjliga koldioxidutsläpp.
- Minimera utskrifter.
- Ta fram minskningslista för förbrukningsvaror.
- Färdigställa nytt långsiktigt plandokument för det interna miljöarbetet.
- Optimera lagerhållningen i läkemedelsförråden för ökad robusthet och samtidigt minskad kassation. Undvik kassation genom att flytta läkemedel med kort hållbarhet till enheter som förbrukar mera.
- Uppmärksamma slöseri av material/produkter och föreslå/vidta åtgärder. Till exempel returer till Centraförrådet och det som kasseras till Miljöstationen.
- Införa flexibla arbetsplatser.
- Rensa bort onödiga data som inte behöver/ska vara kvar och lagras för att minimera behov av lagringskapacitet/servrar som kräver energi. Till exempel G:/H:etc för personal som avslutat sin anställning.
- Använda sig av hållbara resesätt och tillämpa regionens reseregler.
- Att efter det anställningsstopp som gäller upphör, fortsätta med rekrytering av Energiingenjör.
- Att genomföra energiåtgärder samt i projekt verka för energieffektivare lösningar.

Alla verksamheter har därmed en viktig roll i regionens ständiga förbättringsarbete inom miljöområdet.

5 Resultatredovisning

5.1 Nyckeltal och målsättning

I **Regionplan och budget 2025–2027** beskrivs att region Jämtland Härjedalen ska visa ett tydligt ledarskap när det gäller att vara en fossilbränslefri region år 2030. Omställningen av organisationens fordonsflotta ska fortsätta för att bidra i det arbetet. Organisationen ska arbeta för en effektiv resursanvändning och främja cirkulära flöden, något som bidrar till en ökad robusthet. Energibesparande åtgärder ska genomföras och belysning som innehåller kvicksilver ska fasas ut och ersättas med mer energieffektiva ljuskällor. Andelen ekologiska livsmedel ska succesivt öka och klimatsmarta livsmedel prioriteras. Åtgärder för giftfri miljö ska fortsätta. Produkter och material ska väljas på ett miljömässigt och socialt ansvarsfullt sätt. Organisationen ska fortsatt arbeta för en säker användning av läkemedel och kemikalier.

Långsiktigt nyckeltal för regionens miljömål är

- Energiförbrukning per kvadratmeter

Uppdrag ges till Regionstyrelsen och samtliga nämnder under 2025 att minska sin miljö- och klimatpåverkan.

I **verksamhetsplan för Regionstyrelsen 2025** finns kortsiktiga nyckeltal och målvärden beslutade av Regionstyrelsen. De kortsiktiga nyckeltalen är regionens miljömål enligt nedan:

Andelen ekologiska livsmedel av de totala livsmedelsinköpen i regionens verksamheter ska öka

- Målvärde 42%

Energianvändning i regionens egna lokaler ska minska

- Målvärde 165 kWh/m²

Hög återvinningsgrad (% av avfallet som sorteras för materialåtervinning) av det avfall som uppkommer i regionens verksamheter

- Målvärde 42%

Regionens koldioxidutsläpp från tjänsteresor och interna transporter inom alla verksamheter ska minska jämfört med 2019

- Målvärde -47%

5.2 Uppföljning av målutfall och miljöpåverkan

Region Jämtland Härjedalens verksamheter påverkar miljön på många sätt. I detta miljöbokslut redovisas regionens målutfall och miljöpåverkan under tre huvudrubriker; Låg klimatpåverkan, Effektiv resursanvändning samt Hälsosam och giftfri miljö. Inom det regionala utvecklingsarbetet görs också mycket inom miljöområdet vilket beskrivs i ett eget avsnitt.

Foto: Göran Strand

6 Låg klimatpåverkan

Under ett antal år har regionen satsat mycket på distansoberoende teknik, framför allt inom hälso- och sjukvården, som kan medföra bland annat ökad tillgänglighet till vård och även minskad klimatpåverkan genom minskat behov av resor i samhället. Omställningen till att använda mer distansoberoende teknik fick ytterligare en skjuts av pandemin, då restriktioner gjorde att fysiska möten kraftigt minskade. Möjligheten att i hög grad nyttja distansoberoende teknik har stannat kvar, något som både ökar tillgänglighet och möjlighet att delta i konferenser, utbildningar och nätverk på distans, men även innebär mer flexibilitet i arbetet med möjlighet till distansarbete. Det märks inte minst med införandet av Flexibel arbetsplats. Likt föregående års miljöbokslut inkluderar detta miljöbokslut två kompletterande metoder för att redovisa klimatpåverkan; den uppdelning av direkta utsläpp som använts i tidigare miljöbokslut och uppföljningar, och en metod som baseras på ett klimatberäkningsverktyg gemensamt för samtliga regioner. Det senare tar ett mer omfattande grepp som inkluderar fler direkta utsläpp men framför allt även indirekta utsläpp. Mer information om dessa beräkningssätt nedan.

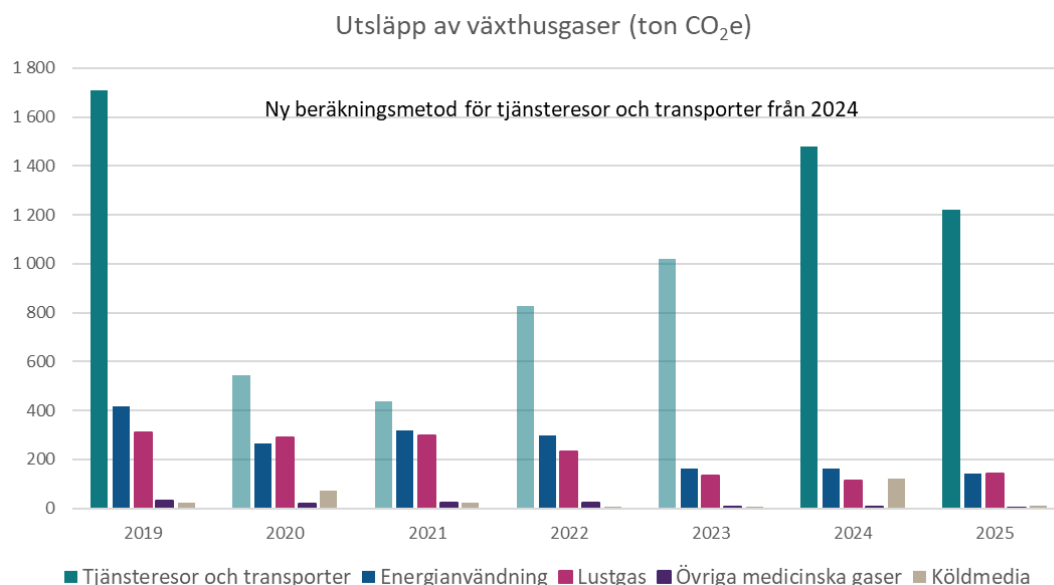
6.1 Förändring i beräkning och rapportering av klimatpåverkan

Region Jämtland Härjedalens verksamheter påverkar klimatet på flera sätt, både direkt och indirekt. Den direkta påverkan sker genom vår användning av energi, utsläpp från resor och transporter samt användning av köldmedia och medicinska gaser, och det är ett flertal av dessa direkta utsläppskällor som tidigare redovisats i miljöbokslutet.

När det gäller fördelningen av klimatpåverkande gaser är det tjänsteresor och interna transporter som står för majoriteten av utsläppen, vilket framgår av diagram nedan. Från 2024 beräknas klimatpåverkan från resor och interna transporter i ett och samma verktyg för att få en mer enhetlig och rättvis bild av utsläppen, och för att i lägre grad påverkas av olika leverantörers uppgifter om utsläpp.

Diagrammet nedan kan framför allt användas för att se mängd och fördelning av utsläpp över tid i den omfattning som använts i tidigare miljöbokslut. Observera dock att annan beräkningsmetod för tjänsteresor och transporter används från 2024. För att beräkna och jämföra måluppfyllnad har även utsläppen från tjänsteresor och transporter år 2019 räknats om med den nya beräkningsmetoden för att möjliggöra jämförelse enligt nyckeltalet för interna transporter och tjänsteresor. Omräkning har inte gjorts för åren 2020–2023.

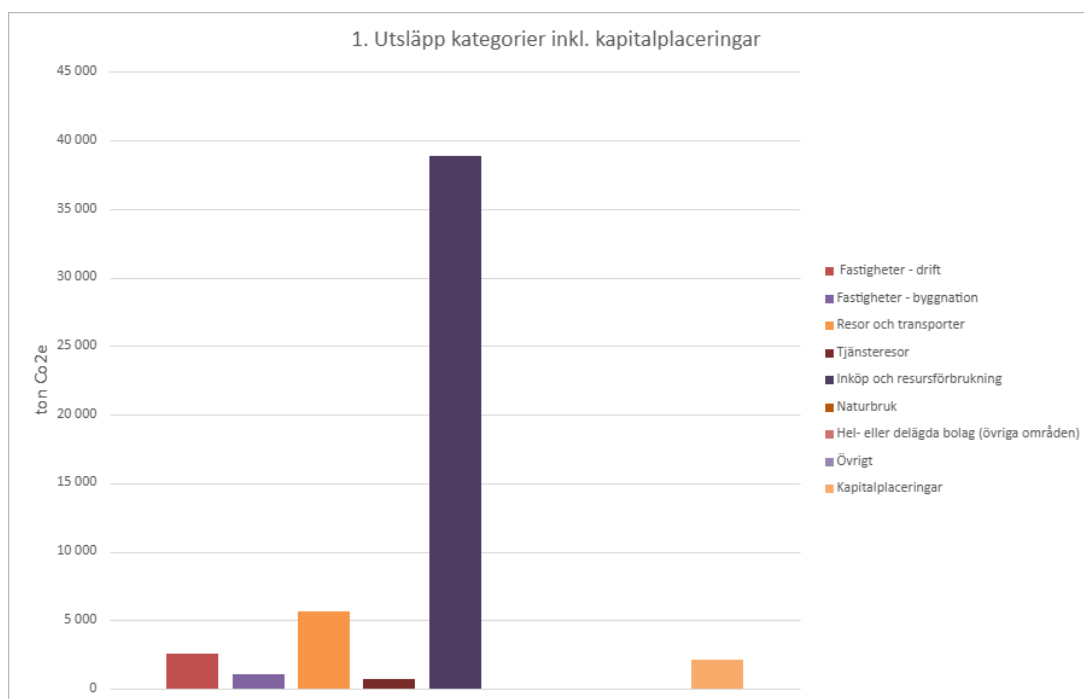

Figur 1. Utsläpp av växthusgaser (ton CO₂e) fördelade på tjänsteresor och transporter, energianvändning, lustgas, övriga medicinska gaser samt köldmedia för perioden 2019–2025. Från och med 2024 tillämpas en ny beräkningsmetod för tjänsteresor och transporter, vilket påverkar jämförbarheten med tidigare år.

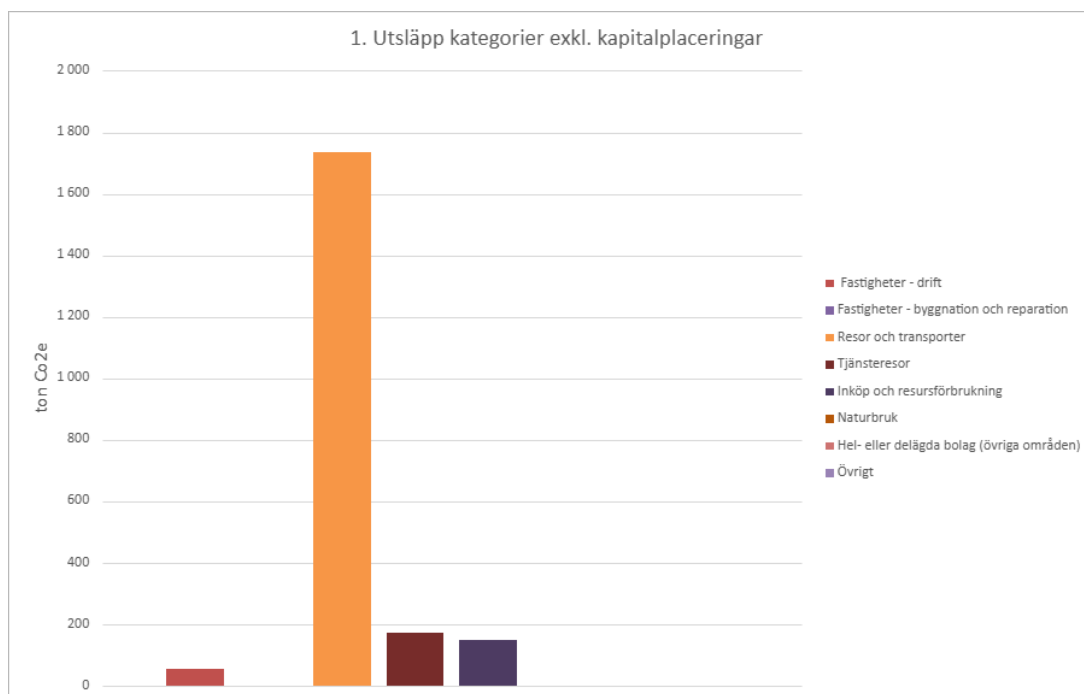
6.2 Regiongemensamt klimatberäkningsverktyg

Sedan några år tillbaka rapporterar samtliga Sveriges regioner årligen sina verksamheters klimatpåverkan till SKR. För stöd i arbetet finns ett regiongemensamt klimatberäkningsverktyg. Verktöget är framtaget för att underlätta regionernas arbete med klimatredovisning och bidra till en mer enhetlig redovisning regionerna emellan. Beräkningar görs enligt Greenhouse Gas Protocol där verksamhetens växthusgasutsläpp redovisas uppdelade i tre så kallade scope beroende på var utsläppen uppstår. Scope 1 avser direkta utsläpp från verksamheten, scope 2 utsläpp från använd el och värme, och scope 3 avser indirekta utsläpp från tillverkning etc. av produkter och tjänster. Verktöget uppdateras och utvecklas löpande för att ge en så korrekt och komplett bild av klimatpåverkande utsläpp som möjligt. Det gäller både omfattning och utsläppsfaktorer. Rapportering av Region Jämtland Härjedalens klimatpåverkan är även det under utveckling. Klimatberäkningen är mer omfattande än de utsläppsposter som inkluderats i regionens tidigare miljöbokslut t o m 2023, det gäller både direkta och indirekta utsläpp. Till exempel ingår i klimatberäkningsverktygets kategori "Resor och transporter" utsläpp från kollektivtrafik och ambulanshelikopter/ambulansflyg, vilket inte tagits med i miljöbokslutets diagram. En annan skillnad mellan klimatberäkningsverktyget och miljöbokslutet är hur klimatpåverkan från elanvändning beräknas. Eftersom verktygets omfattning är större och i vissa fall används andra utsläppsfaktorer jämfört med tidigare beräkning i miljöbokslut, innebär det att klimatpåverkan som beräknas med verktyget ser betydligt högre ut.

Att beräkna klimatpåverkan från inköp, dvs där den största indirekta klimatpåverkan kommer ifrån, är idag i huvudsak en mer avancerad nivå på klimatredovisning. För beräkning av utsläpp från inköp och resursförbrukning finns möjlighet att använda sig av kostnadsuppgifter, det vill säga att utsläppen beräknas utifrån spenderad summa. Det innebär att beräkningarna är trubbiga eftersom de baseras på schabloner utifrån kostnader och Region Jämtland Härjedalen har begränsade möjligheter att bryta ner kostnader från en övergripande nivå. Det största värdet här handlar om att synliggöra indirekta utsläpp som uppstår bl.a. genom inköp och resursförbrukning, och att de står för en betydande klimatpåverkan.

Figur 2. Utsläpp av växthusgaser (ton CO₂e) per kategori inklusive kapitalplaceringar för år 2025. Diagrammet visar att kapitalplaceringar står för en dominerande andel av de totala utsläppen, medan övriga kategorier såsom resor och transporter, fastigheter, inköp och resursförbrukning samt övriga utsläpp bidrar i betydligt mindre omfattning.

Figur 3. Utsläpp av växthusgaser (ton CO₂e) per kategori inom **scope 1 (direkta utsläpp)** för år 2025, exklusive kapitalplaceringar. Diagrammet visar de utsläpp som uppstår direkt i den egna verksamheten, där resor och transporter utgör den största utsläppskategorin, följt av energianvändning, fastighetsrelaterade utsläpp och övriga direkta utsläpp.

6.3 Energi

Av energiförbrukningen i regionens egna fastigheter används ungefär hälften till uppvärmning och hälften till el. Uppvärmningen av regionens lokaler är till största del biobaserat genom den fjärrvärme som används. Koldioxidutsläppen per kilowattimme har fortsatt att minska bl.a. tack vare minskade fossila andelar i fjärrvärmeproduktionen. Utöver fjärrvärme används en mindre del pellets och el. Olja används till testning av reservkraften på sjukhuset för att säkerställa dess drift. Reservkraften provkörs planerat en gång i månaden och i övrigt enbart vid strömavbrott. Utöver detta används även olja på folkhögskolorna för uppvärmning. El som köps in är enbart el som är märkt med Bra miljöval. Under den sista perioden av året såldes det vindkraftverk som regionen tidigare har ägt.

Byte av lysrörsarmaturer mot LED-belysning pågår kontinuerligt, likaså väljs alltid en energieffektivare installation än tidigare vid utbyte av reservdelar och installationer. Ett ökat behov av kyla (och därmed energi till kyla) har hittills kompenseras av energieffektiviseringsarbetet som bedrivs i våra fastigheter. En stor utmaning inom hälso- och sjukvården är att mer avancerad medicinteknisk utrustning installeras, vilket ger ökat behov av kyla. Fastighetsenheten har därför även fokus på metoder för energieffektiva lösningar för kylbehov i olika verksamheter. En annan aspekt som påverkar är hur lokalerna nyttjas. Med ökat behov av ventilation, större delar av dygnet, så ökar även uppvärmningsbehovet. Regionen strävar hela tiden efter minskad energianvändning.

För att se hur energieffektiva regionens verksamheter och fastigheter är, följs energianvändning per kvadratmeter lokalyta och sätter mål på att minska detta. Värdet regleras för energiindex, vilket innebär att en omräkningsfaktor som tar hänsyn till utetemperatur m.m. används för att få ett värde på vår energieffektivitet som är oberoende av det klimat våra fastigheter är belägna i.

6.3.1 Mål och utfall energianvändning

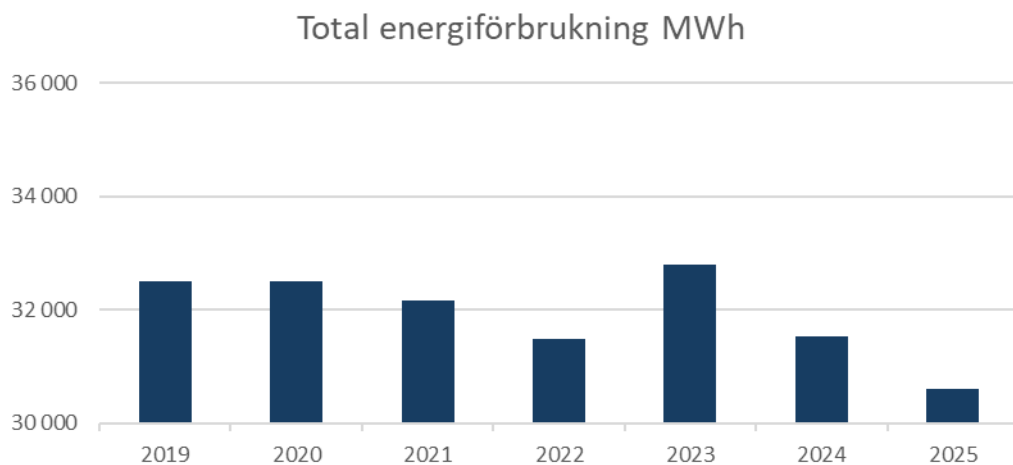
Energianvändningen i regionens egna lokaler ska minska

Målvärde: 165 kWh/m²

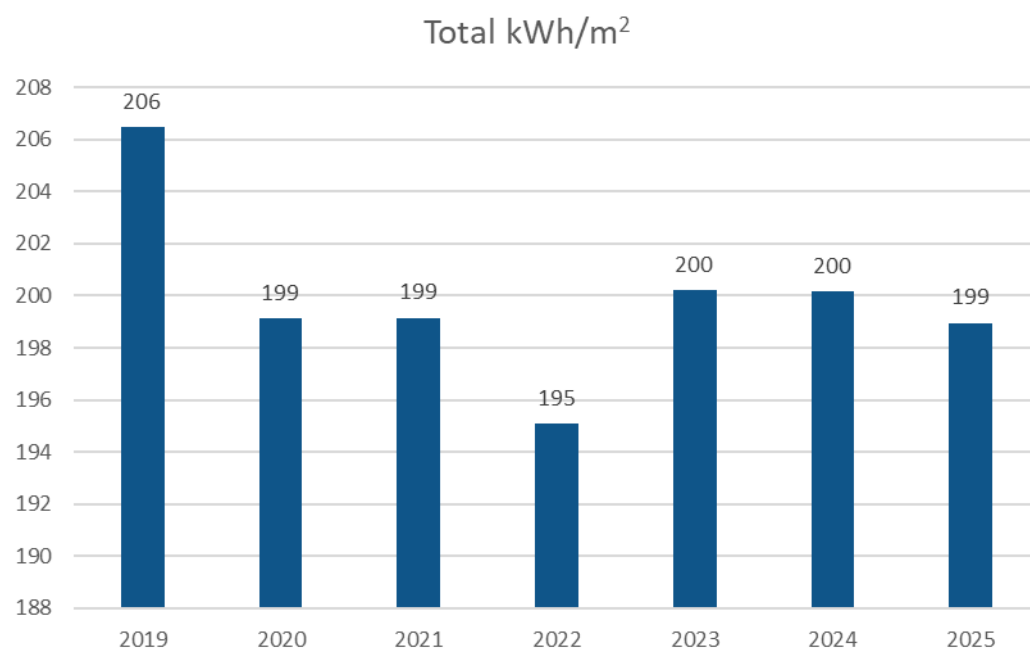
Utfall 2025: 199 kWh/m²

Utfall 2025 jämfört 2024:

Kommentar till utfall: Målvärdet är ambitiöst formulerat och satt med utgångspunkt i det nationella målet att Sverige ska ha 50 procent effektivare energianvändning år 2030 jämfört med 2005. Målvärdet för 2025 nås inte utan ligger på samma nivå som 2024.

Figur 4. Total energiförbrukning (MWh) för perioden 2019–2025. Diagrammet visar utvecklingen över tid med variationer mellan åren, där den totala energianvändningen minskar under senare år, med den lägsta nivån noterad 2025.

Figur 5. Total energianvändning per kvadratmeter (kWh/m²) för perioden 2019–2025. Diagrammet visar en övergripande minskning i energianvändning per ytenhet jämfört med 2019.

6.4 Resor och interna transporter

Jämtlands län är ett geografiskt stort område och regionen har verksamhet på många orter och det medför många regionala resor och transporter. Region Jämtland Härjedalen ger upphov till en mängd resor, dels genom att invånarna och besökare reser till och från våra verksamheter, andra aktörer som levererar varor till och hämtar avfall från våra verksamheter samt att den egna personalen reser till och från arbetet samt i tjänsten, ambulanstransporter och dels våra interna transporter av gods, post, prover, avfall m.m. Det vi mäter i dagsläget är de resor och transporter som regionens egen personal utför i arbetet. Klimatpåverkan från tjänsteresor och interna transporter har tidigare identifierats som en av de största utmaningarna, och tjänsteresor och transporter står för en stor del av regionens totala klimatpåverkan.

Länets storlek och demografi gör att det krävs många transporter av varor och persontransporter. Transportfunktionen på Hjälpmedels- och materialenheten distribuerar varor från förrådet i Östersund ut till länets hälsocentraler och folktandvårdskliniker, men även direkt till hemadresser. Returtransporterna tar med sig källsorterat avfall tillbaka till Östersund. Transportfunktionen levererar också post ut i länet och tar med blod- och urinprover till Östersunds sjukhus för analys. Den totala körsträckan för transporter och postturer uppgår till ca 66 000 mil per år. Övriga transporter som utförts i Region Jämtland Härjedalens regi är främst persontransporter med ambulans och vissa sjuktransporter med ambulansbuss.

Distriktssköterskor i primärvården gör även hembesök hos patienter ute i länet. Den totala körsträckan med ambulans uppgick till ca 144 850 under 2025, en ökning jämfört med föregående år. Samtliga dieseldrivna ambulanser kan tankas med HVO, det som begränsar är tillgången på bränsleslaget inom vissa områden. Under 2025 har ambulansverksamheten köpt in fyra bensindrivna ambulanser. Regionen har också en ambulansbuss (Ambuss) med dagliga resor mellan Östersund och Norrlands Universitetssjukhus i Umeå. Det är en komplett utrustad ambulans med plats för 4 patienter och 17 sjukresenärer plus personal. Körsträckan för Ambuss uppgår till ca 18 500 mil per år. Ambulanshelikoptern utförde uppdrag under 2025 som motsvarade 686 flygtimmar vilket genererade ett koldioxidutsläpp på ca 607 ton.

Ambulansflyget som drivs genom KSA, kommunalförbundet svenskt ambulansflyg, har för verksamhetsåret 2025 för första gången sedan starten rapporterat förbrukning av drivmedel. Flyguppdragen för regionen genererade 477 flygtimmar motsvarande ett koldioxidutsläpp på ca 637 ton.

6.4.1 Mål och utfall resor och interna transporter

Regionens koldioxidutsläpp från tjänsteresor och interna transporter inom alla verksamheter ska minska jämfört med 2019

Målvärde: -47%

Utfall 2025: -29%

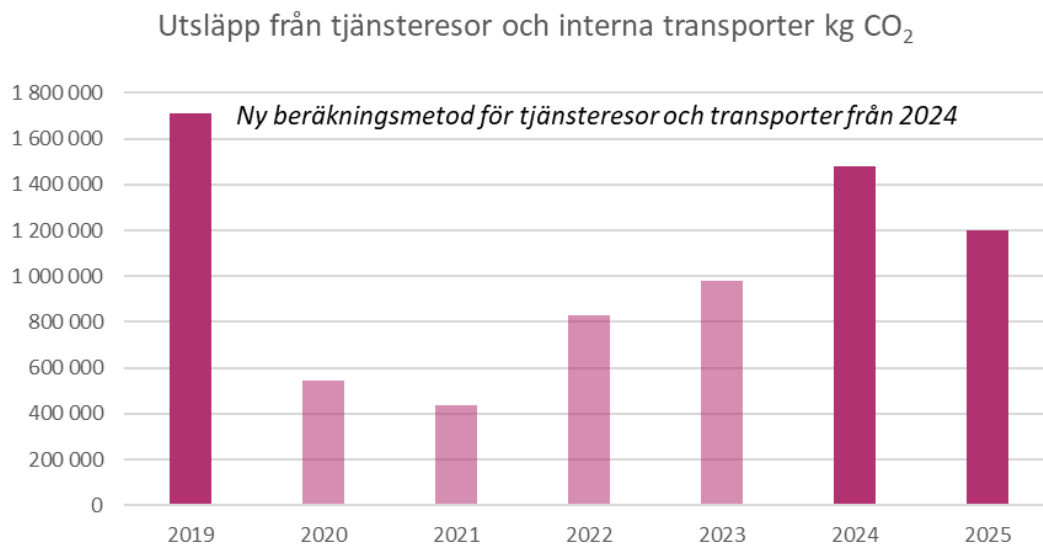
Utfall 2025 jämfört 2024

Kommentar: Utsläppen från resor och interna transporter är 29 procent lägre än 2019 och har därmed minskat med 19 procent jämfört med 2024. Minskningen innebär en tydlig positiv utveckling, men den är fortfarande inte tillräcklig för att nå årets målvärde.

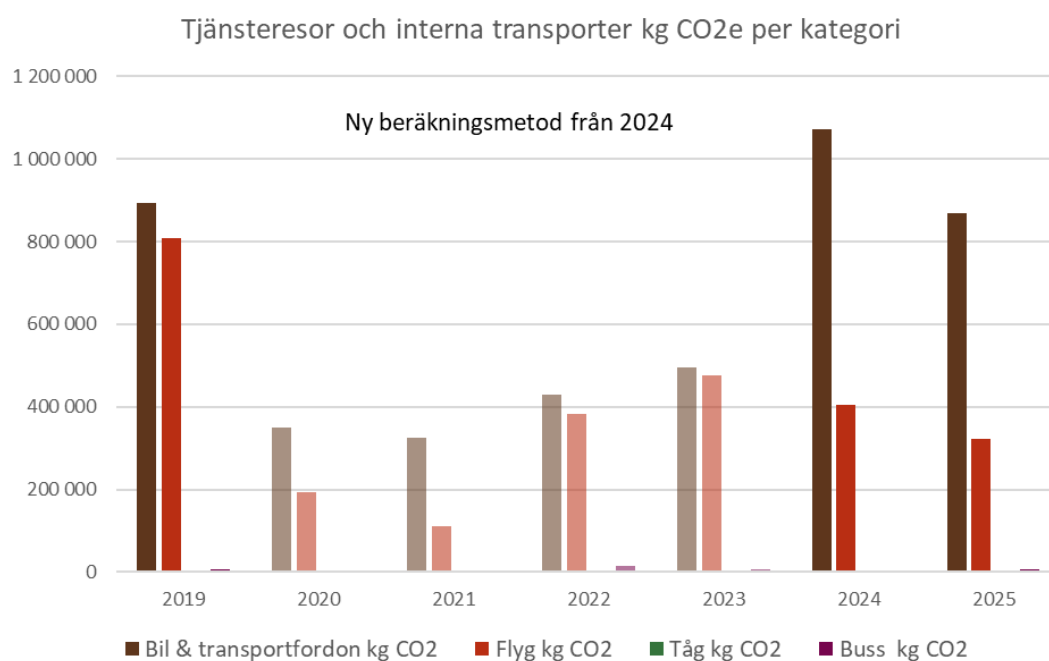
Utvecklingen under året indikerar att förändringar i resebeteende, fortsatt effektivisering av fordonsflottan samt användning av digitala mötesformer bidrar till utsläppsminskningen. Samtidigt kvarstår utsläpp från flygresor och fossila drivmedel som betydande påverkansfaktorer, vilket begränsar takten i omställningen.

Regionens fordonsflotta fortsätter successivt att bli mer bränsleeffektiv och andelen förnybara drivmedel ökar, vilket på sikt förväntas bidra till ytterligare utsläppsreduktioner. Fortsatta åtgärder för att minska klimatpåverkan från flygresor samt öka elektrifieringen av transporter bedöms vara centrala för att närma sig målnivån. Även användning av privat bil i tjänst bidrar fortsatt till utsläppen. Eftersom dessa resor i beräkningarna schablonmässigt motsvarar utsläppsnivån för en svensk genomsnittsbil, vilket innebär att en hög andel sådana resor driver upp den redovisade klimatpåverkan. En ökad övergång till användning av regionens elbilar vid tjänsteresor bedöms därför kunna bidra till ytterligare utsläppsminskningar.

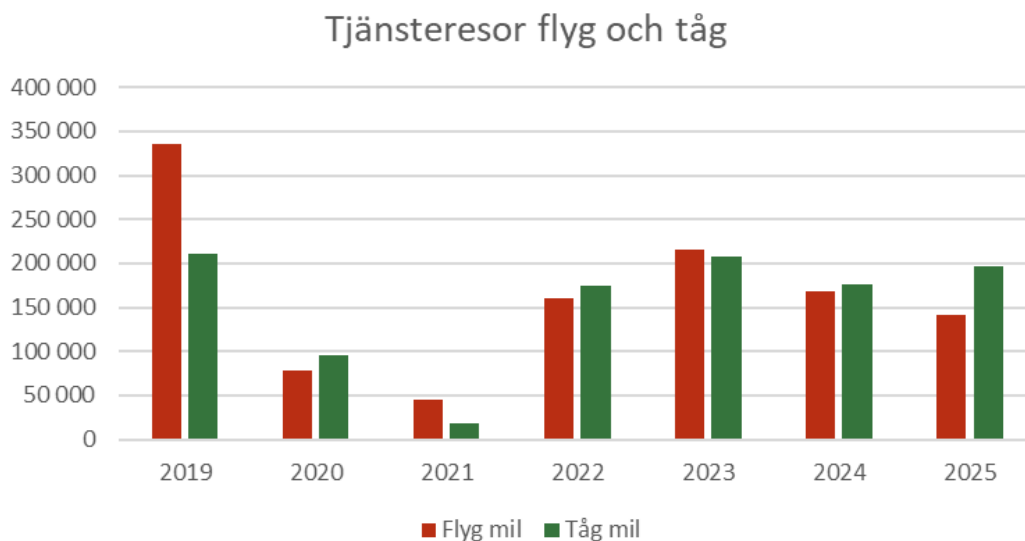
För uppföljningen 2025 beräknas koldioxidutsläppen från tjänsteresor och transporter i ett och samma verktyg för att få en mer enhetlig och rättvis bild av utsläppen, och för att i lägre grad påverkas av olika leverantörers uppgifter om utsläpp. För att beräkna och jämföra måluppfyllnad har även utsläppen från tjänsteresor och transporter år 2019 räknats om med den nya beräkningsmetoden. Omräkning har inte gjorts för åren 2020 - 2023. Det innebär att utsläppen från tjänsteresor och transporter i de två diagrammen nedan inte är helt jämförbara.

Figur 6. Utsläpp av växthusgaser från tjänsteresor och interna transporter (kg CO₂) för perioden 2019–2025. Diagrammet visar variationer över tid, med en tydlig förändring från och med 2024 då en ny beräkningsmetod för tjänsteresor och transporter införts, vilket påverkar jämförbarheten med tidigare år.

Figur 7. Utsläpp av växthusgaser från tjänsteresor och interna transporter (kg CO₂e) fördelade per kategori – bil- och transportfordon, flyg, tåg och buss – för perioden 2019–2025. Från och med 2024 tillämpas en ny beräkningsmetod, vilket påverkar jämförbarheten mellan åren. Diagrammet visar att bil- och transportfordon står för den största andelen utsläpp under hela perioden, medan flyg och tåg varierar över tid.

Figur 8. Utveckling av tjänsteresor med flyg och tåg, uttryckt i antal mil, för perioden 2019–2025. Diagrammet visar förändringar i resevolymen över tid, med en tydlig minskning av både flyg- och tågresor från 2019 till 2020–2021, följt av en successiv ökning under senare år.

Det pågår en omställning av regionens fordonsflotta som blir alltmer bränsleeffektiv. En bilpool i mindre skala finns vid Östersunds sjukhus. Under 2025 har regionens fordonsflotta utökats från 117 st leasingbilar till 122 st. Ökningen beror på att egenägda bilar har bytts ut mot leasingbilar, samt att Bilpoolen utökats med två bilar. I slutet av 2025 var andelen miljöbilar 98 procent av alla leasingbilar, en ökning med 7 procent jämfört med 2024. Utbytestakten av fossildrivna leasingbilar till miljöbilar är bra men kommande utmaning är att öka andelen rena el-bilar som fortfarande är förhållandevis låg.

När det gäller den totala resesträckan för tjänsteresor som gjorts med tåg och flyg är den lägre de senaste åren jämfört med 2019. Detta kan tyda på att distansoberoende teknik används i större utsträckning. När det gäller bil- och transportfordon utgörs kategorin främst av regionens fordonsflotta och egen bil i tjänsten liksom i tidigare miljöbokslut.

6.5 Kollektivtrafiken

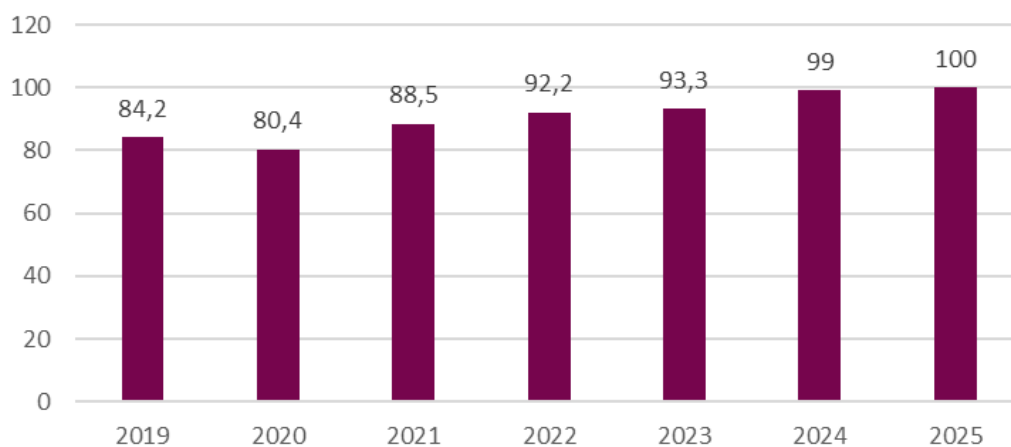
Område Kollektivtrafik har ansvaret för att planera, upphandla, marknadsföra och administrera kollektivtrafik på väg i Jämtlands län och till viss del till och från länet. Området har även uppdraget att verkställa kommunernas uppgifter som ansvariga för särskild kollektivtrafik, vilket innebär att verksamheten genomför upphandling av trafikavtal och till viss del administration och planering för färdtjänst, sjukresor, anropsstyrd linjetrafik, skolskjuts samt viss närtrafik.

6.5.1 Utfall kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i Region Jämtland Härjedalen har nu nått ett viktigt mål i omställningen mot helt fossilfria transporter. Under 2025 körs **100 % av busstrafikens fordonskilometer på förnybara drivmedel**, efter att det sista avtalet med fossil andel fasades ut redan i början av 2024. Det innebär att regionen nu har en helt förnybar busstrafik, samtidigt som elektrifieringen fortsätter där det är tekniskt och geografiskt möjligt.

Andel av busstrafiken (fordonskm) som drivs med förnybart drivmedel

Figur 9. Andel av busstrafikens fordonskilometer som drivs med förnybart drivmedel för perioden 2019–2025. Diagrammet visar en tydlig ökning över tid, med en successiv övergång till förnybara drivmedel, vilket innebär att busstrafiken från och med 2025 helt drivs med förnybart drivmedel.

Utvecklingen i korthet:

- Andelen förnybart i busstrafiken ökade från 99,2 % år 2024 till 100 % år 2025.
- Den förnybara körsträckan inom SÄK-trafiken ligger på 93 %, vilket visar att även denna del av trafiken närmar sig full omställning.
- Regionen fortsätter att kombinera biobränslen och eldrift för att minska klimatpåverkan och stärka en hållbar kollektivtrafik i hela länet.

6.6 Köldmedia

Ett flertal ämnen kan användas som köldmedia, det vill säga energibärare i bland annat kylskåp, frysar, värmepumpar och luftkonditioneringsanläggningar. Så länge köldmediet är inneslutet i aggregaten gör de ingen skada, men vid läckage kan köldmediet slippa ut och påverka miljön. Äldre typer av köldmedia var främst skadliga för ozonskiktet, men lagregleringar har gjort att en omställning skett till andra typer av köldmedia. De som används i dagens system har dock ofta i stället en stark klimatpåverkan. Användning av köldmedia är hårt reglerat i lagstiftning, med bland annat återkommande kontroller och läckagesökning av anläggningarna, bland annat ska en årlig rapport inlämnas till tillsynsmyndigheten för anläggningar med köldmedia över en viss storlek. Det sker också successivt utbyte till köldmedia med lägre klimatpåverkan. I och med att köldmedier ofta är väldigt kraftiga växthusgaser, innebär det att även små läckage får stor påverkan.

6.6.1 Utfall köldmedia

Under åren har det förekommit visst läckage på några aggregat och eftersom köldmedia är mycket potenta växthusgaser, blir motsvarigheten i koldioxidekvivalenter hög. Under 2025 har inga specifika, större läckage förekommit.

Tabell 2. Utsläpp av köldmedia i ton CO₂-ekvivalenter för perioden 2020–2025, fördelat per anläggning samt totalt. Variationerna mellan åren beror på att köldmedia är mycket potenta växthusgaser och att enskilda läckage kan ge stort genomslag i utsläppsstatistiken.

Utsläpp	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sjukhuset	72,52	17,74	8,63	0	122	9,86
Birka fhs	0	4,86	0	0	0	0
Bäckedal fhs	0	0	0	5	0	0
Summa ton CO2-ekv	72,5	22,6	8,63	5	122	9,86

6.7 Medicinska gaser

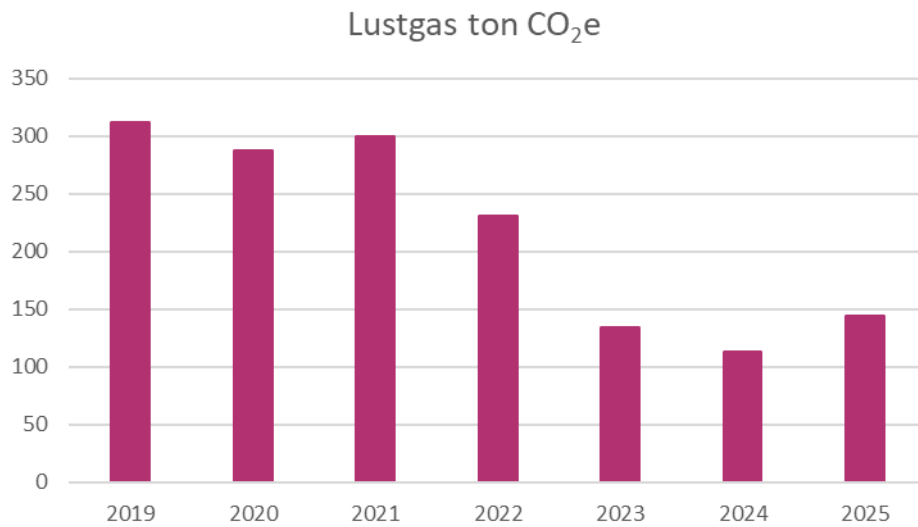
Vissa medicinska gaser har klimatpåverkan om de kommer ut i miljön. Medicinsk lustgas är en sådan gas och är en lättare form av narkosmedel med smärtstillande egenskaper som används främst vid förlossningar. Lustgas har 273 gånger större påverkan på klimatet än koldioxid. Sedan ett antal år är det möjligt att samla in och destruera lustgas. En sådan destruktionsanläggning togs i bruk i början av 2023. Lustgasen samlas då in med så kallad dubbelmask som både försörjer med lustgas och fångar in överskottet. Den uppsamlade lustgasen går genom en destruktionsapparat och skickas sedan ut som kväve och syre, det vill säga vanlig luft. Det innebär en stor minskning av klimatpåverkan från lustgasanvändningen.

Även gaser som används vid sövning av patienter, s.k. anestesigaser, är mycket potenta växthusgaser. Under 2025 har användning av anestesigasen Desfluran upphört, Sevofluran är den gas som fortsatt används inom operationsverksamheten. Genom filter som är anslutna till anesthesiapparaterna kan verksamheten samla in gaserna. På så sätt undviks att klimatpåverkande gaser släpps ut direkt i atmosfären. Att samla in gaserna möjliggör också för senare återvinning av gaserna, men tills vidare förbränns filtren på en EU-bestämmelser gällande avfall. Trots att gasen inte har återvunnits är det en stor klimatnytta att den samlats in och förbränts jämfört med om den hade släppts ut.

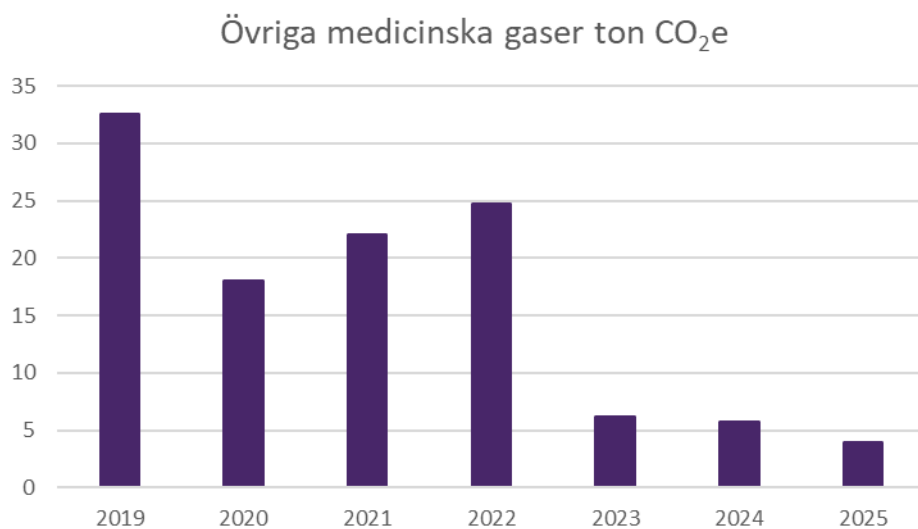
6.7.1 Utfall medicinska gaser

Utfallet presenteras i lustgas respektive övriga medicinska anestesigaser, för 2025 motsvarar det gasen Sevofluran då användning av Desfluran upphört.

I diagrammen nedan syns tydligt effekten av destruktionsanläggningen för lustgas samt insamlingen av anestesigaser i form av minskad klimatpåverkan.

Figur 10. Utsläpp av lustgas uttryckt i ton CO₂-ekvivalenter för perioden 2019–2025. Diagrammet visar en tydlig minskning över tid, med lägre utsläppsnivåer från och med 2023 jämfört med tidigare år.

Figur 11. Utsläpp av övriga medicinska gaser uttryckt i ton CO₂-ekvivalenter för perioden 2019–2025. Diagrammet visar en nedåtgående trend, med tydligt minskade utsläpp under de senaste åren.

6.8 Effektiv resursanvändning

Varor och tjänster ger upphov till olika typer av miljöpåverkan under sin livscykel från råvaru-utvinning och produktion till användning och slutligt omhändertagande, inklusive transporter i alla led. Exempel på miljöproblem som kan kopplas samman med konsumtionen av varor och tjänster är utarmande av naturresurser och biologisk mångfald, klimatpåverkan och diffusa utsläpp av kemikalier. En stor del av de produkter som regionen använder tillverkas i andra länder. Vår användning av produkter påverkar därför människor i de aktuella tillverkningsländerna. Det är därför även viktigt med sociala och etiska hänsyn i våra produktval för att vår verksamhet inte ska orsaka skada för andra människor.

6.9 Användning av material och produkter

Vårdens användning av engångsmaterial har ökat de senaste åren, i många fall kopplat till hygien- och effektivitetskrav. En stor del av produkterna är tillverkade av ändliga råvaror som plast och metall, vilka har stor klimatpåverkan under sin livscykel. Den ökande användningen av engångsmaterial har också lett till allt större avfallsmängder inom vården.

I Region Jämtland Härjedalen har medvetenheten om både miljömässiga och ekonomiska anledningar att hushålla med material och produkter, liksom konsumtionens klimatpåverkan, successivt ökat senaste åren och flera verksamheter har tagit egna initiativ och stort ansvar för att åstadkomma förbättringar. Verksamheternas miljöombud är här ett viktigt stöd i arbetet. Det är dock svårt att beräkna miljöpåverkan från användning av material och produkter då jämförbara data över livscykelpåverkan är svårt att få fram. Några förbrukningsartiklar som används i stora volymer inom hälso- och sjukvården är plastförkläden, undersökningshandskar och engångsmuggar. Effektiv resursanvändning är ett prioriterat ämne i Region Jämtland Härjedalen, vilket återspeglas i miljöplanen genom fastställda nyckeltal för effektiv resursanvändning. Dessa omfattar bland annat minskad användning av utpekade förbrukningsvaror, ökad andel materialeffektiva produkter, hög återvinningsgrad samt minskat matsvinn. Sammantaget utgör nyckeltalen en operativ ram för att styra verksamheternas material- och produktanvändning mot en mer resurseffektiv och cirkulär hantering.

6.9.1 Arbetssätt och styrning 2025 – Hållbar styrning av inköp och användning (tidigare kallat FBTÅS)

Under 2025 har arbetet med effektiv resursanvändning fortsatt stärkts genom programmet Hållbar styrning av inköp och användning (FBTÅS). Programmet syftar till att identifiera möjligheter till mer behovsstyrda, standardiserade och resurseffektiva arbetssätt kopplat till inköp och användning av produkter och tjänster inom regionens verksamheter för att uppnå hållbarhet i ekonomi och miljö.

6.10 Avfall

Det viktigaste i avfallsarbetet är att minimera uppkomsten av avfall och regionen arbetar med det genom tydliga krav vid upphandling och inköp, och genomtänkta rutiner där vilket material och i vilken mängd som behövs bestäms för varje moment. Det handlar också om att där det går att välja flergångsprodukter i stället för engångsprodukter, och att arbeta aktivt för att minimera slöserier och kassationer. I vissa fall kanske det finns lämpliga metoder utan att det uppstår avfall som alternativ. En annan viktig åtgärd är att sortera så mycket som möjligt till materialåtervinning. Avfallet kan då bli till nya produkter i stället för att förbrännas, vilket bidrar till minskad miljöpåverkan. I tabellen nedan framgår regionens totala avfallsmängder och per kategori. Den totala avfallsmängden ökade fram till 2023. Mellan 2021 och 2023 skedde en kontinuerlig ökning, varefter avfallsmängderna minskade under 2024 och 2025. Jämfört med 2019 har regionens totala avfallsmängd minskat med 18 ton, motsvarande 2 procent.

Eftersom regionen har ambitionen att så långt möjligt minimera avfallsmängderna och att så mycket som möjligt av det avfall som uppstår ska kunna återvinnas, så är det en utmaning att dagens återvinningssystem är anpassat främst för förpackningar. Det är också en stor utmaning att produkter många gånger inte är utformade så att de enkelt kan återvinnas. Regionen har en dialog med avtalad avfallsmottagare för att se över möjligheten att identifiera material och produkter som idag går till brännbart som skulle kunna gå till materialåtervinning i stället.

6.10.1 Mål och utfall avfall

Hög återvinningsgrad (andel av avfallet som sorteras för materialåtervinning) av det avfall som uppkommer i regionens verksamheter

Målvärde: 42%

Utfall 2025: 41%

Utfall 2025 jämfört 2024:

Kommentar: Utfallet för 2025 visar att återvinningsgraden uppgår till 41 procent, vilket innebär att utfallet nästan är i nivå med målvärdet om 42 procent. Resultatet är en minskning jämfört med föregående år men trots det indikerar resultatet en stabil och välfungerande avfallshantering inom regionens verksamheter. I återvinningsgraden inkluderas avfall som går till materialåtervinning samt matavfall och avfall från fettavskiljare. Regionen bedriver sedan lång tid ett systematiskt och målinriktat arbete med avfallsminimering och sortering, vilket bidrar till den långsiktiga positiva utvecklingen. Det är dock viktigt att notera att när den totala avfallsmängden minskar, vilket är ett önskat resultat av regionens avfallsförebyggande arbete, minskar även den mängd material som kan materialåtervinnas. Detta innebär att återvinningsgraden kan sjunka trots att avfallshanteringen fungerar väl och att utvecklingen i grunden är positiv. Minskad återvinningsgrad är därför inte ett tecken på försämrade sortering, utan en konsekvens av att mindre avfall uppstår totalt sett.

Av tabellen nedan framgår att den totala avfallsmängden under 2025 var 845 ton, vilket innebär en minskning jämfört med 2024 och jämfört med 2019. I tabellen framgår också regionens avfallsmängder per kategori, och de efterföljande tabellerna specificerar mer i detalj de olika materialslag som ingår i respektive kategori.

Tabell 3. Region Jämtland Härjedalens avfallsmängder per fraktion, ton

Kategori	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skilnad jmf med 2019, ton	Skilnad jmf med 2019, %
Materialåtervinning	268	229	296	293	299	287	277	8	3%
Organiskt	100	78	48	64	76	64	71	-29	-29%
Brännbart	405	441	410	420	456	434	429	24	6%
Farligt avfall	55	75	88	79	59	67	69	14	25%
Avfall till deponi	35	27	35	31	*/**	*/**	*/**	*/**	*/**
Total mängd i ton	863	850	877	886	891	864	845	-18	-2,0%

Avfall som materialåtervinns redovisas i tabellen nedan. Den totala mängden sekretessavfall uppgick 2025 till 14,3 ton, vilket är en minskning jämfört med 2024. Den högre nivån 2024 bedöms främst ha påverkats av arkivrensningar och speglar inte en varaktig förändring i generering av sekretessavfall. I samband med årets sammanställning har tidigare rapporterade uppgifter för

2024 korrigerats efter kvalitetskontroll hos avfallsentreprenören, vilket innebär att den faktiska mängden justerats från 30,4 till 18,6 ton. Sammantaget bedöms hanteringen av sekretessavfall vara stabil över tid.

Mängden gips är fortsatt hög även under 2025, vilket hänger samman med att separat insamling infördes 2019. Gips som tidigare redovisades som deponi klassificeras nu som materialåtervinning och härrör främst från fastighetsunderhåll samt hälso- och sjukvårdsverksamhet.

Elektronikavfallet minskar jämfört med 2024 men ligger fortsatt på en relativt hög nivå, kopplat till pågående utbyte av armaturer och belysningsystem i samband med EU:s utfasning av kvicksilverbaserad belysning. Elektronik, ljuskällor och småbatterier redovisas som materialåtervinning.

Textilavfall redovisas för första gången som egen fraktion 2025 till följd av införandet av separat insamling och innebär förbättrad sortering snarare än ökad avfallsmängd. Övrigt avfall avser huvudsakligen osorterat verksamhetsavfall, där cirka 40 procent beräknas gå till återvinning och resterande till förbränning.

Tabell 4. Avfallsmängder per material i avfallskategorin materialåtervinning

Kategori	Material	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skilnad jmf med 2019, ton	Skilnad jmf med 2019, %
Materialåtervinning	Wellpapp	83,3	76,2	82,0	80,5	85,3	84,6	85,0	1,7	2%
	Pappersförpackningar	30,7	12,2	11,4	19,2	24,5	23,3	22,2	-8,5	-28%
	Papper	19,0	14,2	22,3	23,4	12,3	13,2	15,8	-3,2	-17%
	Sekretesspapper	17,0	17,5	19,7	17,4	17,5	18,6	14,3	-2,7	-16%
	Mjukplast	6,9	8,6	7,0	8,1	7,9	7,4	6,2	-0,7	-10%
	Hårdplast	18,9	15,2	16,4	19,2	25,5	25,7	28,2	9,3	49%
	Färgat glas	2,2	1,4	1,7	2,3	1,0	1,0	1,1	-1,1	-52%
	Ofärgat glas	2,2	1,4	1,7	2,4	2,2	3,5	2,1	-0,1	-4%
	Metallförpackningar	4,3	6,1	6,8	7,5	3,6	2,2	1,9	-2,4	-56%
	Blyskrot	6,9	7,9	7,9	8,4	6,7	5,9	4,7	-2,2	-31%
	Blandskrot	60,0	47,6	102,1	86,9	68,7	56,9	55,7	-4,3	-7%
	Kabelskrot	3,0	3,6	2,2	2,0	3,1	3,1	2,9	-0,1	-3%
	Kyl/frys/vitvaror	-	-	-	0,7	2,0	2,5	2,2	-	-
	Elektronik	13,4	16,7	13,4	13,0	20,4	26,8	20,6	7,2	54%
	Ljuskällor och lysrör	-	-	0,9	0,5	0,6	0,7	1,2	-	-
	Småbatterier	0,6	0,8	0,7	1,1	0,5	1,0	0,4	-0,1	-23%
	Gips, utsorterat	-	-	-	-	10,5	6,9	8,3	8,1	4070%
	Textilavfall	-	-	-	-	-	-	0,6	-	-
	Övrigt	-	-	-	-	7,1	4,2	3,3	-	-

När det gäller **matavfall** kan en minskning konstateras jämfört med 2019. Minskningen är en följd av att sjukhusets produktionskök ställde om verksamheten under perioden samt ett långsiktigt och systematiskt arbete för att minska matsvinn. Utvecklingen är positiv ur ett resurseffektivitets- och hållbarhetsperspektiv. Samtidigt är det viktigt att beakta att minskade mängder matavfall påverkar återvinningsgraden negativt. Det beror på att en mindre andel av det totala avfallet kan tillföras biologisk behandling, trots att den faktiska miljöprestandan i verksamheten har förbättrats. Mängden avfall från **fettavskiljare** har ökat jämfört med 2019. Ökningen kan kopplas till att fettavskiljningen nu utförs av en ny avfallsentreprenör.

Tabell 5. Avfallsmängder per material i avfallskategorin organiskt.

Kategori	Material	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skillnad jmf med 2019, ton	Skillnad jmf med 2019, %
Organiskt	Matavfall	72,1	52,9	29,0	44,4	43,8	43,1	37,1	-35,0	-49%
	Fettavskiljare	28,3	24,6	18,8	20,0	32,5	20,4	34,3	6,0	21%

Jämfört med 2019 har mängden **brännbart** avfall ökat de senaste åren, inklusive 2025. En bidragande förklaring är att material som från och med 2023 klassificerats som osorterat verksamhetsavfall, och som tidigare redovisades som deponi, numera fördelas mellan förbränning och materialåtervinning. Fördelningen innebär att ca 60 procent av det osorterade verksamhetsavfallet beräknas gå till förbränning och resterande del till materialåtervinning. Denna redovisningsprincip bedöms bättre spegla faktisk hantering och ger en mer korrekt bild av avfallsflödena jämfört med tidigare år. Mängden **brännbart träavfall** har däremot minskat jämfört med 2019. Utvecklingen kan indikera förbättrad sortering samt förändrade inköps- och underhållsmönster inom verksamheten.

Tabell 6. Avfallsmängder per material i avfallskategorin brännbart.

Kategori	Material	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skillnad jmf med 2019, ton	Skillnad jmf med 2019, %
Brännbart	Brännbart avfall	361,6	386,9	368,5	375,3	406,8	396,3	394,3	32,7	9%
	Brännbart träavfall	43,3	53,9	41,5	44,2	49,1	37,9	34,3	-9,0	-21%

Det farliga avfallets sammansättning och totala mängd är över tid relativt stabil, med vissa variationer mellan enskilda år. Eftersom flera av avfallsfraktionerna utgörs av små mängder innebär även begränsade förändringar i vikt stora procentuella utslag, vilket bör beaktas vid tolkning av statistiken. Under 2025 kan ökade mängder noteras för vissa fraktioner, främst **oljehaltigt slam**. Ökningen bedöms vara kopplad till drift- och underhållsåtgärder under året och innebär inte en varaktig förändring i avfallsflödena. Även mängden **glykolavfall** uppvisar en ökning jämfört med 2019. Mängden **cytostatika**, **toxiska läkemedel** och övrigt läkemedelsavfall ligger fortsatt på en jämn nivå över tid. Det indikerar stabila rutiner för hantering och uppföljning av läkemedelsrelaterat farligt avfall inom verksamheten. För flera fraktioner, såsom **färg-, lack-, och limavfall**, **alkaliskt flytande avfall** samt **syror**, kan en tydlig minskning konstateras jämfört med 2019. Utvecklingen kan indikera förbättrade inköpsrutiner, effektivare användning av kemikalier samt ökad precision i sortering och hantering. Mängden **skärande och stickande avfall** har minskat jämfört med 2019 men bedöms ligga inom ett förväntat spann. **Kvicksilverhaltigt avfall** härrör huvudsakligen från Folk tandvårdens verksamhet och består i stor utsträckning av amalgam från äldre

tandlagningar. Variationer i mängd mellan år bedöms främst vara kopplade till behandlingsinsatser snarare än till pågående användning av kvicksilverhaltiga produkter.

Tabell 7. Avfallsmängder per material i avfallskategorin farligt avfall.

Kategori	Material	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Skillnad jmf med 2019, ton	Skillnad jmf med 2019, %
Farligt avfall	Oljehaltigt slam	12,8	30,3	28,2	17,4	8,1	14,3	23,1	10,3	81%
	Spillolja	0,1	0,1	0,1	1,1	0,8	0,2	0,0	-0,1	-75%
	Glykol	0,1	0,0	6,4	0,4	0,0	2,2	0,2	0,2	287%
	Förorenat vatten (Formalin)	3,8	3,0	3,0	3,9	4,0	4,0	2,5	-1,3	-34%
	Lösningsmedel, etanol etc.	2,6	3,1	2,5	13,8	3,7	3,9	3,7	1,1	43%
	Alkaliskt avfall, flytande (rengöringsmedel)	0,9	1,1	0,7	0,2	0,2	0,2	0,2	-0,8	-82%
	Färg-, lack- och limavfall	0,8	0,6	4,4	0,8	0,9	0,1	0,1	-0,7	-91%
	Syror	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	-0,1	-97%
	Småkemikalier	2,1	2,0	2,9	1,9	2,9	5,1	4,3	2,2	104%
	Kompositer	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1575%
	Kvicksilver (amalgam)	0,1	0,1	0,0	0,9	0,3	0,9	0,4	0,3	229%
	Skärande, stickande avfall	11,6	11,4	13,6	13,6	12,8	11,4	9,7	-1,9	-17%
	Övrigt smittförande avfall	-	1,2	0,1	-	-	-	-	-	-
	Cytostatika, toxiska läkemedel och övrigt läkemedelsavfall	18,1	20,2	23,7	22,3	22,7	22,7	22,6	4,5	25%
	Humanbiologiskt avfall	2,2	2,2	2,2	2,1	2,3	2,1	2,0	-0,2	-8%

6.11 Vattenanvändning

Vatten är en samhällskritisk resurs och en central förutsättning för regionens vårdverksamhet, där höga krav ställs på hygien, patientsäkerhet och driftsäkerhet. Samtidigt är en effektiv vattenanvändning en viktig del av regionens arbete för att minska miljöpåverkan och resursförbrukning. Vattenanvändningen i regionens egna lokaler har under perioden 2019-2025 varit relativt stabil med en svagt minskande trend över tid, med vissa årliga variationer. Årliga variationer kan bland annat förklaras av förändringar i verksamhetsvolym.

Tabell 8. Vattenanvändning m³ i egna fastigheter.

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
85 926	79 549	81 853	75 062	73 691	78 111	77 495

7 Hälsosam och giftfri miljö

Giftfri miljö är ett av de prioriterade målen för länet. Det är viktigt att fasa ut farliga ämnen samt att öka medvetenhet om dessa ämnen och hur vi undviker dem. Miljöer där barn vistas är prioriterade eftersom barn och unga är särskilt känsliga för påverkan av farliga ämnen. Region Jämtland Härjedalen påverkar målet om giftfri miljö även med den egna hanteringen av material, varor och produkter såsom användning av kemiska produkter, läkemedel, livsmedel samt varor och material som kan innehålla skadliga ämnen. Regionen har de senaste decennierna arbetat systematiskt för att så långt möjligt ställa krav i upphandling för att minimera förekomst av skadliga ämnen.

7.1 Kemikalieanvändning

Av de kemiska produkter som regionen använder är det huvudsakligen sådana som är klassade med någon form av hälsofara och relativt få som är klassade med faror för miljön. Regionen har väl etablerade rutiner för hur kemikalieavfall ska omhändertas, och bedömer det som en låg risk för direkt miljöpåverkan från vår kemikaliehantering. Ur ett helhetsperspektiv är det dock viktigt att minimera användningen av kemikalier och fasa ut de mest skadliga så långt möjligt utifrån ekonomi, hälsa, hushållning med resurser samt eventuell miljöpåverkan vid produktion och transporter av kemikalierna.

Inom regionen används ett stort antal kemiska produkter vilka är registrerade i vårt kemikaliereregister för kemikalier med skadliga egenskaper. Av dessa är 44 klassade som s.k. CMR-produkter, d.v.s. cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska. Formalin är den vanligaste av CMR-produkterna och det har beslutats att så långt möjligt hantera formalin med slutna system eftersom utredning visat att det i dagsläget inte finns lämplig ersättningsprodukt för formalin vid fixering av vävnadsprover.

7.2 Läkemedel

Miljöpåverkan från läkemedel handlar både om tillverkning, användning och kassering. Produktionskedjan för läkemedel är ofta lång och omfattar en rad olika steg där flera företag och länder kan vara inblandade. Det finns således flera steg i kedjan där läkemedelssubstanser kan nå miljön. Den miljöpåverkan som kommer från användning av läkemedel är, för humanläkemedel, främst att de sprids till miljön via avloppsvatten genom utsöndrade läkemedelssubstanser i urin och avföring från konsumtion som inte tas upp av kroppen. Det kan även handla om felaktig hantering av överblivna läkemedel, t.ex. att de spolas ner i avlopp. Läkemedelsrester är ofta svårnedbrytbara och renas inte bort i reningsverkens befintliga reningsprocess.

I regionen arbetar Läkemedelsenheten aktivt med att optimera läkemedelsbeställningarna till avdelningarna, så att inte det blir onödiga läkemedelskassationer men ändå finns en bra robusthet på sjukhuset av läkemedel. Genom hanteringsrutiner och sorteringsinstruktioner för omhändertagande av överblivna läkemedel, förpackningar som innehåller läkemedelsrester och material för att använda läkemedel, arbetar regionen med att minimera risken att läkemedelsrester når miljön. Under året har patientinformation gått ut angående hur läkemedelsavfall hanteras korrekt.

Läkemedel påverkar olika processer i vår kropp, vanligen genom att de mer eller mindre specifikt binder till olika proteiner. Många av dessa proteiner återfinns även hos andra arter, som till

exempel fisk. Vid exponering för tillräckligt höga nivåer av läkemedel finns därför en risk att även dessa arter påverkas. Vi vet också idag att i kraftigt antibiotikabelastade miljöer är förekomsten av resistent bakterier och resistensgener mycket hög. Till skillnad från de flesta andra miljöeffekter av läkemedel som är mer eller mindre lokala är resistensfrågan en global angelägenhet, då resistent bakterier kan spridas över jorden och få fotfäste långt ifrån där de utvecklades. Antibiotikaresistent bakterier är ett stort hot mot den globala folkhälsan. Antibiotikaresistens kan uppstå och spridas både i den yttre miljön och i vårdmiljöer. Region Jämtland Härjedalen arbetar därför medvetet och systematiskt för att främja en ansvarsfull antibiotikaförskrivning och ställer även särskilda krav vad gäller antibiotika till djur i regionens livsmedelsupphandlingar. På så sätt arbetar regionen för att motverka uppkomst och spridning av antibiotikaresistent bakterier.

7.3 Livsmedel

Produktion och transport av livsmedel står fortsatt för en betydande del av den globala miljöpåverkan. De svenska miljömålen är inriktade på att lösa de stora miljöproblemen i Sverige utan att orsaka miljöproblem i andra länder, vilket innebär att ansvar behöver tas för konsumtionens totala miljöpåverkan, även utanför Sveriges gränser. Region Jämtland Härjedalen arbetar i enlighet med regionens kostpolicy, som anger värderingar och förhållningssätt till kost och omfattar patienter, medarbetare och besökare. Målsättningen är att i all verksamhet erbjuda den goda och hållbara måltiden, en måltid som är tilltalande, hälsosam, serveras i en trivsamt miljö samt bidrar till hållbar utveckling. Regionens vision, relevanta styrdokument samt rekommendationer från Livsmedelsverket och Socialstyrelsen utgör fortsatt grund för kostpolicyns genomförande.

Arbetet med att minska matsvinnet har under 2025 fortsatt prioriterats och vidareutvecklats i flera delar av organisationen. Produktionsköket arbetar systematiskt med tillagningsmetoden "Cook and Chill", vilket bidrar till minskad mängd komposterbart avfall och mer effektiv resursanvändning. Sedan införandet av "Cook and Chill" har matsvinnet minskat med cirka 80 procent. Recept och portionsplanering analyseras och justeras löpande för att ytterligare reducera svinnet. På restaurang Kajutan tas matlådor tillvara av överskottsmat från dagens produktion och inom sjukhusområdet används smarta kylskåp varav ett kallas "Save the Planet"-skåpet där mat med ett dygns bäst-före-datum kvar säljs till nedsatt pris. Under 2025 har cirka 5 ton mat räddats från att slängas genom användning av "Save the Planet"-skåpet. Enheten för vårdnära service, kost och förråd arbetar fortsatt systematiskt med uppföljning och förbättringsåtgärder kopplade till svinminimering.

Även inom utbildningsverksamheter i regionen bedrivs ett aktivt arbete för att minska matsvinnet, bland annat genom framställning av matlådor av överskottsmat, servering av extra rätter baserat på överbliven produktion eller servera den på salladsbord. Initiativ såsom "Klimatlådan" möjliggör för elever och personal att köpa måltider baserade på överskottsmat, vilket bidrar till minskat matsvinn.

För att minska miljö- och klimatpåverkan från livsmedel prioriteras fortsatt säsongsanpassade råvaror, minskad köttkonsumtion samt användning av råvaror med högre hållbarhetskrav när animaliska produkter används. Inköp av lokalt producerade och ekologiska livsmedel utgör en fortsatt prioriterad del i arbetet, liksom anpassning av menyer i syfte att minska klimatpåverkan. Sjukhusets produktionskök och Birka folkhögskola köper in KRAV-märkta slaktkroppar från närområdet. Bäckedal folkhögskola är sedan tidigare KRAV-certifierat storkök.

Under 2025 har arbetet med att minska matsvinnet ytterligare stärkts genom en samordnad insats där samtliga kostproducerande verksamheter genomförde en gemensam vecka för systematisk vägning av matsvinn. Syftet med insatsen var att skapa en gemensam nulägesbild, möjliggöra jämförbar uppföljning inför kommande års arbete med att minska matsvinnet samt identifiera prioriterade förbättringsområden i hela livsmedelskedjan, från planering och produktion till servering.

7.3.1 Mål och utfall livsmedel

Enligt regeringens handlingsplan för en nationell livsmedelsstrategi ska 60 procent av livsmedelskonsumtionen inom offentlig sektor utgöras av certifierade ekologiska produkter till år 2030.

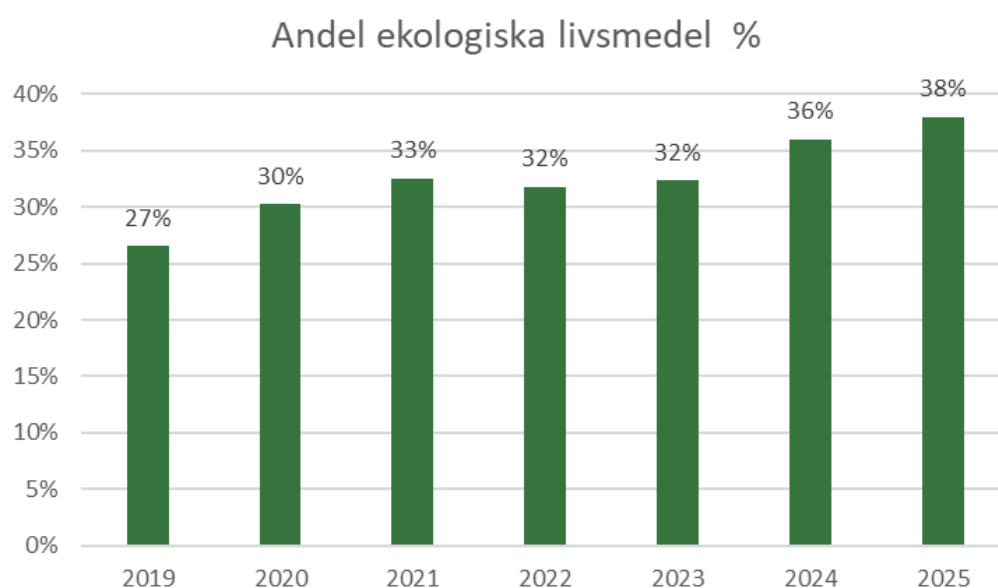
Andelen ekologiska livsmedel av totala livsmedelsinköpen i regionens verksamheter ska öka

Målvärde: 42%

Utfall 2025: 38%

Utfall 2025 jämfört 2024

Kommentar: Under 2025 uppgick andelen ekologiska livsmedel av regionens totala livsmedelsinköp till 38 procent. Utfallet innebär en ökning jämfört med 2024 och bekräftar en fortsatt positiv utveckling över tid. Det fastställda målvärdet om 42 procent uppnåddes dock inte. Utfallet varierar mellan måltidsproducerande enheter, där Kostenheten uppnådde 35,7 procent, Birka 29,8 procent, Bäckedal 35,3 procent. Inköp av personaldryck, såsom kaffe, te och choklad, uppgick till 47,4 procent. Sammantaget visar resultaten att utvecklingen går i rätt riktning, men att ytterligare styrning, uppföljning och prioritering av ekologiska livsmedel krävs för att säkerställa måluppfyllelse kommande år. Resultatet utgör samtidigt ett relevant utgångsläge inför den nya miljöplanen, där andelen ekologiska, närproducerade och Norrlandsproducerade livsmedel sammantaget ska uppgå till minst 60 procent.

Figur 12. Andel ekologiska livsmedel i inköpen, uttryckt i procent, för perioden 2019–2025. Diagrammet visar en tydlig ökning över tid, från 27 procent år 2019 till 38 procent år 2025, vilket indikerar en successiv ökning av andelen ekologiska livsmedel.

7.4 Biologisk mångfald

Att köpa ekologiskt producerade livsmedel är en viktig åtgärd som stärker den biologiska mångfalden, men det finns flera sätt att bidra till biologisk mångfald. På Bäckedals folkhögskola har man slutat att klippa gräset på vissa ytor, och lånar i stället in får och låter dem beta av där det inte blir klippt. Betande djur bidrar till den biologiska mångfalden eftersom det innebär att ingen växt tar överhanden och många arter kan därför samsas på en liten yta. Djuren sprider runt frön och trampar också upp marken där nya frön kan gro. På skolområdet framför Birka folkhögskola var det längre tillbaka i tiden slåtterbruk, något som också gynnat den biologiska mångfalden. Efter en inventering visade det sig att detta område är rikt på hotade ängsarter.

7.5 Avloppsvatten

Vartannat år tas prover av avloppsvattnet som släpps ut från Östersunds sjukhus för att kontrollera att det inte överskrider de riktvärden som fastställts i sjukhusets kontrollprogram. Det togs därav inga prover av avloppsvattnet under 2025. Analysresultaten från senaste provtagningen visar på värden klart under och inom de gällande riktvärdena.

7.5.1 Analys avloppsvatten

Tabell 9. Riktvärden och analysvärden av avloppsvatten

	Riktvärden	2018	2020	2022	2024
Kvicksilver	0,5 µg/l	0,0638	0,0962	0,277	0,07
Kadmium	0,5 µg/l	0,0771	0,0722	0,0858	<0,05
Formaldehyd	10 mg/l	<0,050	<0,050	0,100	<0,050
pH	6,5–10	7,3	7,1	7,5	7,2
Temperatur	<45°C	16,0 – 41,5	24,8	16 – 36,5	16 – 34

8 Inköp och upphandling

Upphandling är ett viktigt verktyg för att minska miljö- och klimatpåverkan från material, produkter och tjänster. Region Jämtland Härjedalens inköps- och upphandlingsenhet har länge arbetat med miljö- och hållbarhetskrav enligt regionens upphandlingspolicy, <https://diariet.regionjh.se/diariet/files/a32e5311-6a82-45b8-b156-4fd08cd785e1.pdf> och Regler för hållbara inköp <https://diariet.regionjh.se/diariet/files/4e5451dc-502d-4fd9-8c90-f874fc806fcb.pdf> med fokus på att undvika skadliga kemiska ämnen i de varor regionen köper in. Krav om att minimera skadliga ämnen ställs i alla upphandlingar där det är relevant men särskilt i upphandling av sjukvårdsprodukter som är avsett för känsliga patientgrupper som barn, ungdomar och gravida. Norrlandsregionerna Jämtland Härjedalen, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten har sedan 2022 ett samarbete om gemensamma kemikaliekrav för upphandlingar. I upphandlingar där det är relevant ställs även krav på minimering av förpackningar, förnybart material och återvinningsbarhet m.m. För att minimera energianvändningen tas också livscykelkostnad med i upphandlingar av utrustning som kräver tillförsel av energi. Ett annat område där upphandling spelar en viktig roll är inom kollektivtrafiken.

Alla Sveriges 21 regioner är med i nätverket Hållbar Upphandling och regionerna har sedan 2010 en gemensam uppförandekod för leverantörer som omfattar områdena mänskliga rättigheter,

arbetares rättigheter, miljö och affärsetik. Syftet med samarbetet är bland annat att ge utbildning om hållbar upphandling, harmonisera miljö- och hållbarhetskrav i upphandlingar, ta fram riskanalyser samt att genomföra uppföljningar av leverantörer för att kontrollera att ställda miljö- och hållbarhetskrav efterlevs.

9 Hållbarhetsarbete inom regional utveckling

Inom förvaltningsområde Regional utveckling samlas kärnverksamheterna Regionalt utvecklingsansvar, Kollektivtrafik, Kultur och Folkhögskolor. Utöver det interna miljöarbetet bedrivs ett utåtriktat arbete med hållbarhetsfrågor.

När det gäller det regionala utvecklingsansvaret ska ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet enligt lag vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser. Nedan följer exempel på insatser och verksamhet som genomförts inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret under 2025:

- Region Jämtland Härjedalen beslutar om medel till projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service. Hållbarhetsaspekter prövas som bedömningspunkter i ansökan och utgör en integrerad del av beslutsunderlaget. Den miljömässiga hållbarheten påverkar besluten genom prövning av hur insatser bidrar till klimatomställning, resurseffektivitet och minskad miljöpåverkan. Insatser som integrerar energieffektivisering, hållbar resursanvändning och långsiktigt hållbara lösningar ges företräde, i linje med regionala mål och Agenda 2030.
- Arbetet inom ramen för det regionala serviceprogrammet ska bland annat stärka tillgången till kommersiell service och därmed leda till minskat resbehov i vårt geografiskt stora och glesbefolkade län.
- Ett proaktivt arbete görs tillsammans med kommunerna för att tidigt identifiera brister och behov när det gäller tillgång till snabb och robust digital infrastruktur. Infrastrukturen förväntas minska resebehov genom distansarbete och tillgång till digitala tjänster.
- Från Landsbygdspotten har det under 2025 fördelats mindre stöd till hållbar användning av natur- och kulturmiljöer, minskat resebehov genom förbättrad lokal tillgänglighet samt stärkta förutsättningar för resurssnåla och naturbaserade aktiviteter.
- Ett arbete har gjorts för att stärka företagens omställningsförmåga genom kunskaps- och kompetenshöjande insatser inom hållbarhet och cirkulär ekonomi. Flera riktade kommunikationsinsatser har genomförts för att nå en bred grupp av företagare och att synliggöra möjligheter till hållbara investeringar. Ett konkret exempel är en workshopserie på tre tillfällen vilket resulterat i att deltagande företag sökt och beviljats investeringar som påbörjar eller accelererar deras hållbarhetsarbete. Effekten bedöms även få spridningseffekter, där företagen kan fungera som förebilder och inspirera andra aktörer i länet att genomföra liknande satsningar.
- Inom transportinfrastrukturområdet integreras den miljömässiga hållbarheten genom att driva på för åtgärder som främjar klimatanpassning, stärkt robusthet i infrastrukturen, överflyttning från bil till kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik samt möjliggör effektiva, klimatsmarta transportarbeten.
- Region Jämtland Härjedalen arbetar med infrastrukturfrågor i ett bredare perspektiv för den regionala utvecklingen vilket är ett långsiktigt arbete. Väg, järnväg och flyg är de

viktigaste transportslagen för länet som exempelvis inkluderar standardhöjningar längs länsvägnätet som kan omfatta både gång- och cykelvägar, kollektivtrafikåtgärder och andra åtgärder som syftar till att förbättra möjligheterna för alternativa färdmedel. Region Jämtland Härjedalen deltar även i projektet Green Flyway som fokuserar på omställningen av flyget.

- Tillsammans med länets samtliga kommuner driver Region Jämtland Härjedalen ett Energikontor som organisatoriskt är placerat inom det regionala utvecklingsansvaret. Verksamheten bedrivs i projektform med extern finansiering. Exempel på projekt är Fossilfria besöksmål och destinationer, Förnybart 2030 och Energiplanering Jämtlands län.
- Ett Energi- och klimatråd drivs av Region Jämtland Härjedalen och Länsstyrelsen Jämtlands län. Rådet är en arena för utbyte av idéer och erfarenhet där aktörer från näringsliv, offentlig sektor, akademi, civilsamhälle och olika branschorganisationer träffas. Rådet hjälper till att utforma och förankra en övergripande riktning för det regionala energi- och klimatarbetet. Drivkrafter, hinder, sårbarheter och möjligheter i länets energi- och klimatarbete identifieras.

10 Betydande miljöaspekter

En tidigare miljöutredning som visade hur verksamheterna i Region Jämtland Härjedalen påverkar miljön ledde fram till en lista med miljöaspekter. Identifieringen av miljöaspekter och värderingen av betydande miljöaspekter utfördes av regionens miljöstrateg. De betydande miljöaspekterna är indelade i olika områden och berör regionens olika verksamheter på olika sätt, totalt finns i regionen 19 miljöaspektsförteckningar upprättade. De betydande miljöaspekterna har värderats utifrån miljö- och hälsokonsekvenser i följande aktiviteter:

- Utsläpp till mark/vatten av kemikalier, läkemedel, tungmetaller, näringsämnen
- Utsläpp till luft av klimatpåverkande gaser
- Nyttjande av naturresurser; vattenanvändning
- Nyttjande av naturresurser; energi (mediaanvändning; el, fjärrvärme, datorer)
- Nyttjande av naturresurser; råvaror och material (icke ekologiska livsmedel, engångsartiklar, organiska miljögifter i plaster)
- Nyttjande av kemiska produkter (hantering, förvaring, produktinformation)
- Nyttjande av joniserande strålning (röntgenverksamhet)
- Framkallande av buller (störande ljud från fläktar, byggnationer, helikopter)
- Produktion av avfall
- Tillbud gällande brand (påverkan på luft och vatten)
- Krav vid upphandling (på produkters och tjänster innehåll)
- Tjänsteresor och transporter (klimatpåverkande gaser, tungmetaller)
- Krav på entreprenörer och leverantörer (kunskaper att utföra uppdrag, produkters innehåll)
- Indirekt påverkan (information till allmänheten, samverkan med andra aktörer, stöd till projekt)

Kriterierna för att en miljöaspekt blir betydande är vilken miljöpåverkan de kan medföra, sannolikhet för miljöpåverkan och omfattning av eventuell miljöpåverkan. Miljöaspekterna prioriteras sedan utifrån lagar och krav, krav i regionplan, miljöpolicy, nationella och regionala miljömål.

11 Miljöarbete kommande år/2026

Miljöplan

Med miljöplanen som togs i april 2025 följer en rad nya nyckeltal som påverkar det interna miljöarbetet. Bland annat tillkommer följande nyckeltal:

Låg klimatpåverkan:

- Klimatpåverkan från tjänsteresor och interna transporter ska minska med minst 70 procent
- Alla personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas ska ha fossilbränslefri drift
- Klimatpåverkan från arbetspendling ska minska
- Klimatpåverkan från en genomsnittlig måltid ska minska med fem procent per år

Effektiv resursanvändning:

- Energianvändningen i ägda lokaler ska minska i enlighet med den svenska implementeringen av direktiven om energieffektivitet (EED) och om byggnaders energiprestanda (EPBD).
- Nyttjandegraden för personbilar och vägtransportfordon som ägs eller leasas av Region Jämtland Härjedalen ska öka.
- Minska användningen av förbrukningsartiklar på Region Jämtland Härjedalens minskningslista.
- Kartlägga minst 20 materialeffektiva produkter och göra en plan för införande av minst tio av dessa, utöver förbrukningsartiklar på minskningslistan.
- Återvinningsgraden ska vara hög, minst 45 procent.
- Matsvinnet ska minska

Hälsosam och giftfri miljö:

- Andelen ekologiska, närproducerade och Norrlandsproducerade livsmedel ska sammanlagt vara minst 60 procent.
- Mängden föreskriven Diklofenak (tabletter) ska minska med 50 procent.
- Mängden föreskriven Diklofenak (gel) ska minska med 75 procent.
- Genomföra minst tre gemensamma insatser tillsammans med extern part under programperioden för att minska miljöpåverkan från läkemedel.

Miljöaspekter

Som tidigare nämnts resulterade årets externa miljörevision i avvikelser gällande regionens miljöaspekter. Avvikelsen gäller värdering av miljöaspekterna och den data som använts i den senaste värderingen. Under 2026 kommer en del av miljöarbetet bestå av att säkerställa att information angående miljöaspekterna och dess miljöpåverkan hålls aktuell. Det kan komma att innebära en ny datainsamling för att omvärdera miljöaspekterna. En ny värdering kan också belysa tidigare oidentifierade eller nya betydande miljöaspekter, vilket i sin tur kan komma att styra och omprioritera miljöarbetet framöver. Dessutom kommer rutinen för värdering av miljöaspekterna förenklas eftersom det pekades ut som ett förbättringsförslag i revisionen.

Regionplan med budget

I Regionplan 2026 beskrivs att miljöarbetet i Region Jämtland Härjedalen ska visa ett tydligt ledarskap när det gäller att vara en fossilbränslefri region år 2030. Omställningen av organisationens fordonsflotta ska fortsätta för att bidra i det arbetet. Organisationen ska arbeta för en effektiv resursanvändning och produkter och material ska väljas på ett miljömässigt och socialt ansvarsfullt sätt. Miljö- och klimatsmarta livsmedel ska prioriteras. Åtgärder för giftfri miljö ska fortsätta, bland annat ska organisationen fortsätta arbeta för en säker användning av läkemedel.

Regionens långsiktiga nyckeltal för miljömål är energiförbrukning per kvm.

Uppdrag till Regionstyrelsen och nämnderna är att de ska arbeta för att minska miljö- och klimatpåverkan.

Ledningens genomgång

Genomföra uppdrag beslutade i ledningens genomgång

Utveckling av rapportering i SKRs klimatberäkningsverktyg

Regionen har i dagsläget inte möjlighet att fullt ut rapportera i SKR:s klimatberäkningsverktyg. Begränsningen beror främst på att vissa uppgifter som efterfrågas i verktyget ännu inte kan tas fram. Det gäller bland annat data om arbetspendling, information som skulle kunna erhållas genom en CERO-analys eller en egen resvaneundersökning. Det saknas även underlag för att beräkna utsläpp inom Scope 1, 2 och 3 från hel- eller delägda bolag. Under året kommer regionen att utreda möjligheten att inkludera dessa uppgifter i nästa års klimatberäkning.

Utvecklingen av rapporteringen i klimatverktyget är därför en prioriterad fråga, med målet att successivt förbättra datakvaliteten och skapa en mer heltäckande och tillförlitlig klimatredovisning framöver.